

Lærernes arbeidsmiljø

Undersøkelse blant Utdanningsforbundets medlemmer som er grunnskolelærere

13. mars – 5. april 2024

Prosjektinformasjon

Formål:	Kartlegge grunnskolelærernes arbeidsmiljø og utvikling av trusler, trakassering og vold de siste fem-seks årene
Dato for gjennomføring:	13. mars – 5. april 2024
Datainnsamlingsmetode:	Web-intervju
Antall intervjuer:	1043
Utvalg:	Undersøkelsen er gjennomført mot et representativt utvalg av Utdanningsforbundets medlemmer som er lærere i grunnskolen. Bruttoutvalg bestod av 4000 medlemmer. I intervjuperioden oppnådde svar fra 1043 lærere. Dette gir en svarprosent på 26,2 %.
Vekting:	Resultatene er ikke vektet.
Feilmargin:	Resultatene må tolkes innenfor feilmarginer på +/- 1,1 - 2,4 prosentpoeng for hovedfrekvensene. Feilmarginene for undergrupper i materialet er større.
Oppdragsgiver:	Utdanningsforbundet
Kontaktperson:	Nina Hulthin
Respons Konsulent:	Idar Eidset
Prosjektnummer:	100085

Innhold

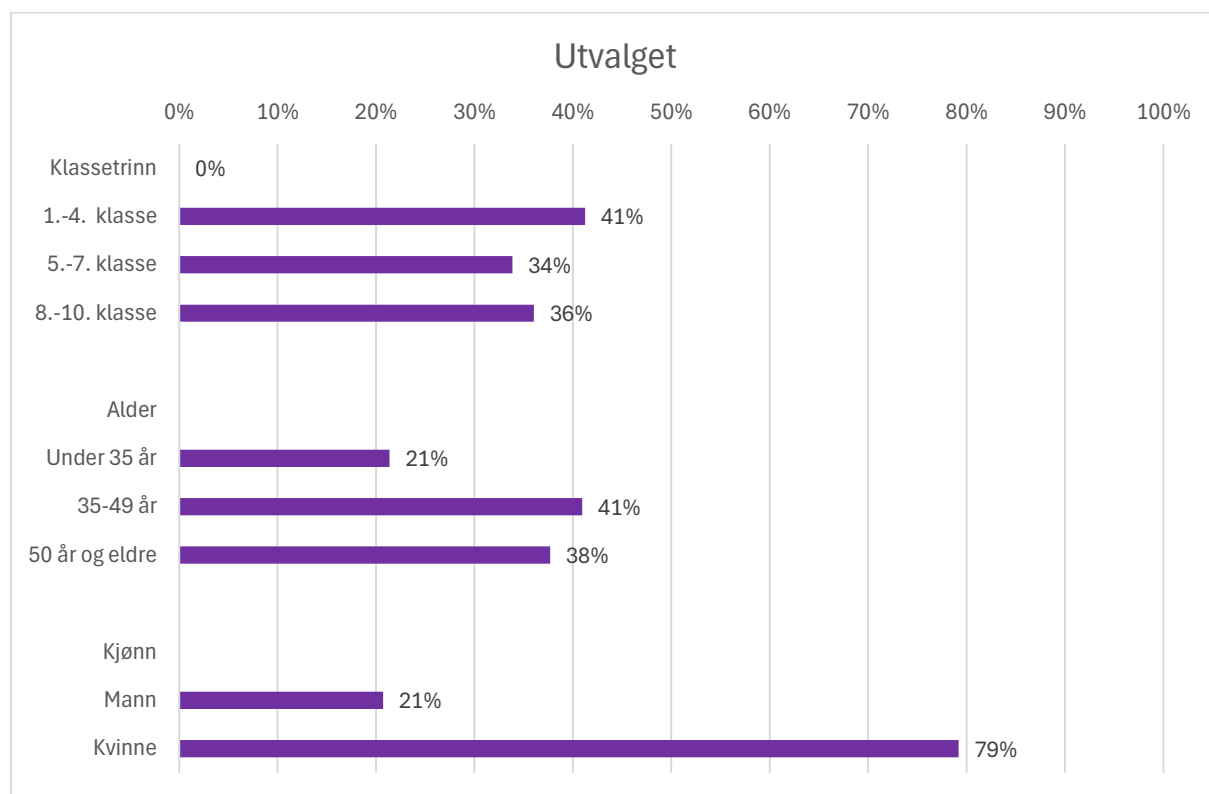
Om undersøkelsen og utvalget.....	4
Arbeidsmiljøet generelt.....	5
Trusler/trakassering.....	6
Fysisk skade/vold	9
Håndtering av truende situasjoner/voldsepisoder	12
Kultur for å snakke om trusler/trakassering/vold på skolen	16
Voldsepisoder mellom elever.....	17

Om undersøkelsen og utvalget

I denne undersøkelsen henvendte vi oss til Utdanningsforbundets medlemmer som er grunnskolelærere. Tema for undersøkelsen var lærernes arbeidsmiljø, og da med spesiell vekt på omfang av trusler, trakassering og vold i arbeidshverdagen. Undersøkelsen ble sendt ut til 4000 medlemmer av Utdanningsforbundet som er registrert som grunnskolelærere. Innledningsvis hadde vi et kontrollspørsmål om det stemmer at en er lærer i grunnskolen. Av de 1067 som svarte var det da 24 som ikke var grunnskolelærere. Vi satt således igjen med 1043, noe som gir en svarprosent på 26,2 %.

Undersøkelsen er i all hovedsak en gjentakelse av en undersøkelse vi gjennomførte i 2018, og i denne rapporten vil vi særlig vektlegge og sammenligne med resultatene fra den gang, for å se utviklingen av disse forholdene over tid. I 2018 ble undersøkelsen rettet også mot lærere i videregående skole. Denne gangen har vi imidlertid rettet undersøkelsen kun mot grunnskolelærere. I sammenligningene av resultatene fra 2018 til 2024 er derfor svarene fra lærerne i videregående i 2018, tatt ut. Sammenligningene gjelder altså grunnskolelærere i begge undersøkelsene.

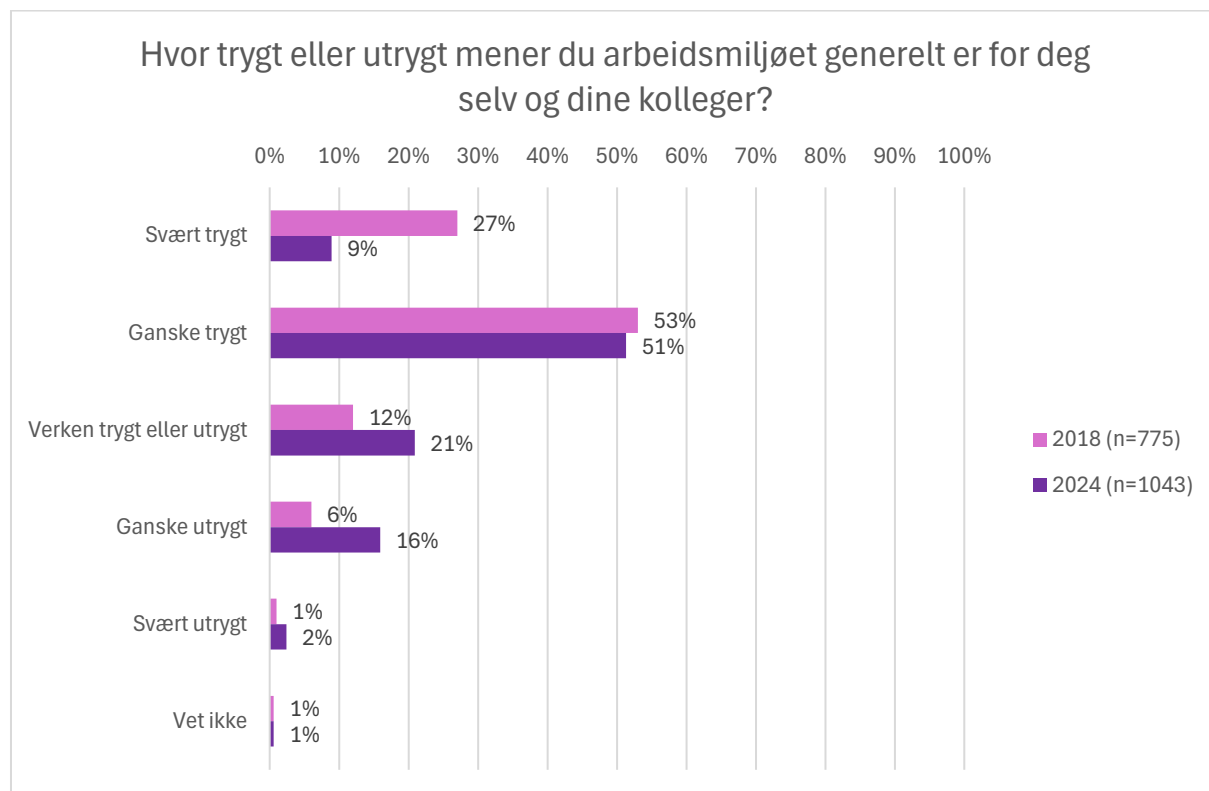
Innledningsvis i undersøkelse stilte vi noen spørsmål som beskriver utvalget av de som har svart. Nedenfor presenterer vi en oversikt over utvalget fra årets undersøkelse.

Arbeidsmiljøet generelt

Etter å ha stilt de innledende bakgrunnsspørsmålene, ønsket vi å spørre mer generelt hvor trygt eller utrygt man oppfatter arbeidsmiljøet. Resultatene er sammenlignet med tilsvarende spørsmål fra 2018.

4. Hvor trygt eller utrygt mener du arbeidsmiljøet generelt er for deg selv og dine kolleger?

Sammenlignet med 2018 ser vi en klar tendens til at arbeidsmiljøet ikke oppfattes som like trygt nå som i 2018. Riktignok er det fortsatt et flertall av lærerne som mener arbeidsmiljøet generelt er trygt for dem selv og kollegene. Til sammen 60 % mener det er svært eller ganske trygt. Men det er klart færre nå som mener det er svært trygt. Mens 27 % av grunnskolelærerne mente arbeidsmiljøet var svært trygt i 2018, er det i 2024 9 % som svarer det samme. Når også andelen som svarer at det er ganske trygt er litt lavere enn i 2018, kan vi si at andelen som alt i alt mener arbeidsmiljøet er trygt (svært eller ganske) grå ned fra 80 til 60 %. Mens 7 % svarte at de opplevde det generelle arbeidsmiljøet som svært eller ganske utrygt i 2018, er denne andelen i 2024 18 %.

Inntrykket av arbeidsmiljøet er relativt likt uavhengig av undergrupper i utvalget. Når vi bryter ned på hvilket klassetrinn man underviser på, finner vi bare små forskjeller. Det samme gjelder når vi bryter ned på geografi og kjønn, mens vi ser en viss tendens til at lærere over 50 år finner arbeidsmiljøet litt tryggere enn sine yngre kolleger.

Trusler/trakassering

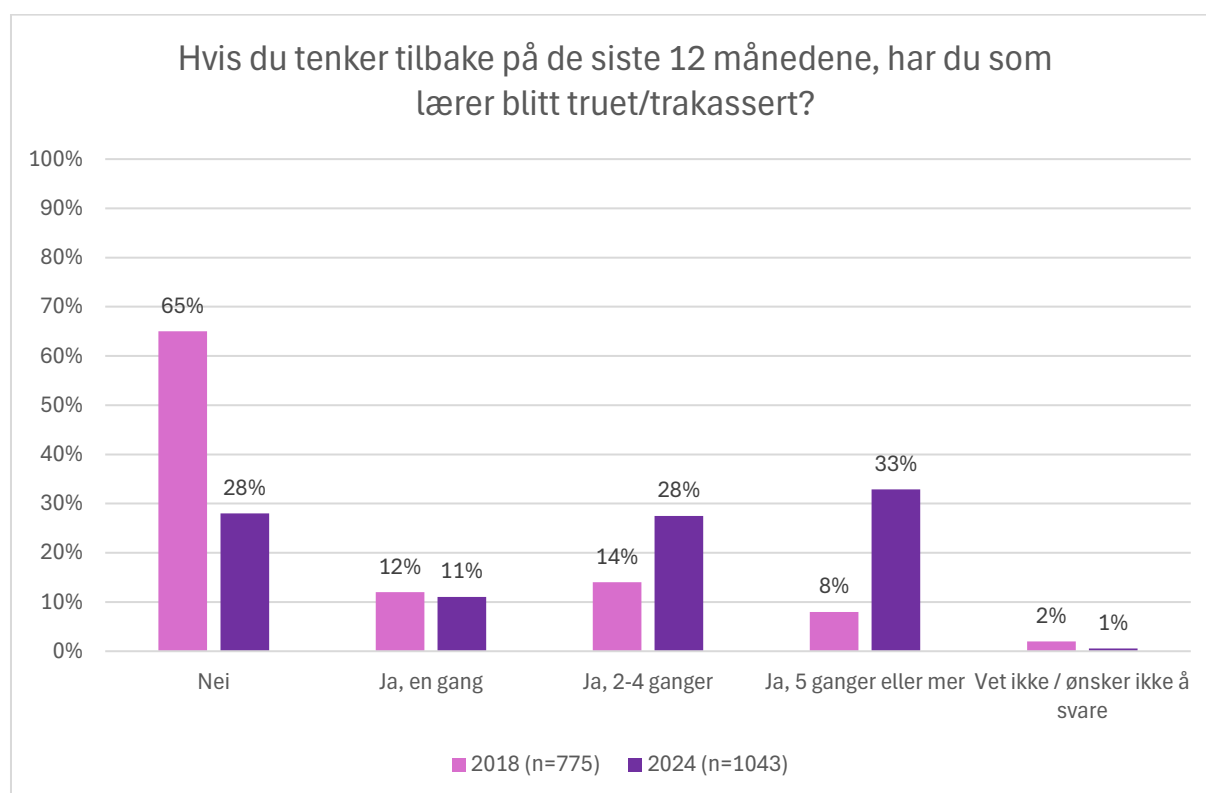
Det neste temaet vi tok opp i undersøkelsen gjaldt erfaringer med trusler og trakassering. Vi ønsket her å kartlegge omfanget av dette på arbeidsplassen, hvem som står bak slike trusler, og hvordan man har opplevd dette.

For å sikre at alle hadde samme forståelse av hva vi mente med trusler og trakassering, startet vi med følgende introtekst til spørsmålet:

De følgende spørsmålene dreier seg om du som lærer har blitt utsatt for trusler eller trakassering. Eventuelle trusler eller trakassering du måtte ha opplevd som privatperson skal ikke tas med.

Med trusler mener vi verbale angrep eller handlinger som har til hensikt å skremme eller skade den personen det er rettet mot. Trakassering er plaging og sjikane. Det kan også være skade på vedkommende sin eiendom

5. Hvis du tenker tilbake på de siste 12 månedene, har du som lærer blitt truet/trakassert?

Vi ser her en betydelig endring siden 2018, når det gjelder omfanget av trusler og trakassering overfor grunnskolelærerne. Mens til sammen 33 % i 2018 oppga at de hadde opplevd å bli truet eller trakassert en eller flere ganger siste 12 måneder, har denne andelen økt til 72 % i 2024. Det er også en klar tendens til at hver lærer opplever dette hyppigere enn lærerne som opplevde dette i 2018. Mens 14 % opplevde dette 2-4 ganger i 2018, er denne andelen 28 % i 2024. Tilsvarende svarte 8 % at de hadde opplevd trusler/trakassering 5 eller flere ganger i 2018, mens denne andelen nå er 33 %.

Ser vi nærmere på hvem som opplever dette, finner vi at dette skjer oftere med lærere i barneskolen enn i ungdomsskolen. Dette trekket så vi også i 2018. Blant lærerne som underviser på klassetrinnene 1-4 og 5-7, svarer 75 % at de har opplevd dette en eller flere ganger siste år. Denne andelen synker imidlertid til 61 % blant lærerne på 8-10. klassetrinn.

Vi ser også at andelen som har opplevd dette siste år synker med lærernes alder. Mens 81% av lærerne under 35 år har opplevd trusler/trakassering en eller flere ganger siste år, synker denne andelen til 73 % blant lærerne i alderen 35-49 år, og 64 % blant lærere som er 50 år eller eldre. Kjønnsmessig er det imidlertid liten forskjell.

Utover skoletrinn er det imidlertid små forskjeller når vi bryter ned på bakgrunnsvariablene.

Vi fulgte opp de som oppga at de har blitt utsatt for trusler/trakassering siste år, med noen spørsmål om hvem som har stått bak dette, og hvor alvorlig man oppfattet denne/disse truslene/trakasseringene. Det var 745 lærere som fikk disse oppfølgingsspørsmålene i 2024 og 259 i 2018.

HVIS JA I SPM 5

6. Hvem har stått bak disse truslene/trakasseringen?

FLERE SVAR MULIG

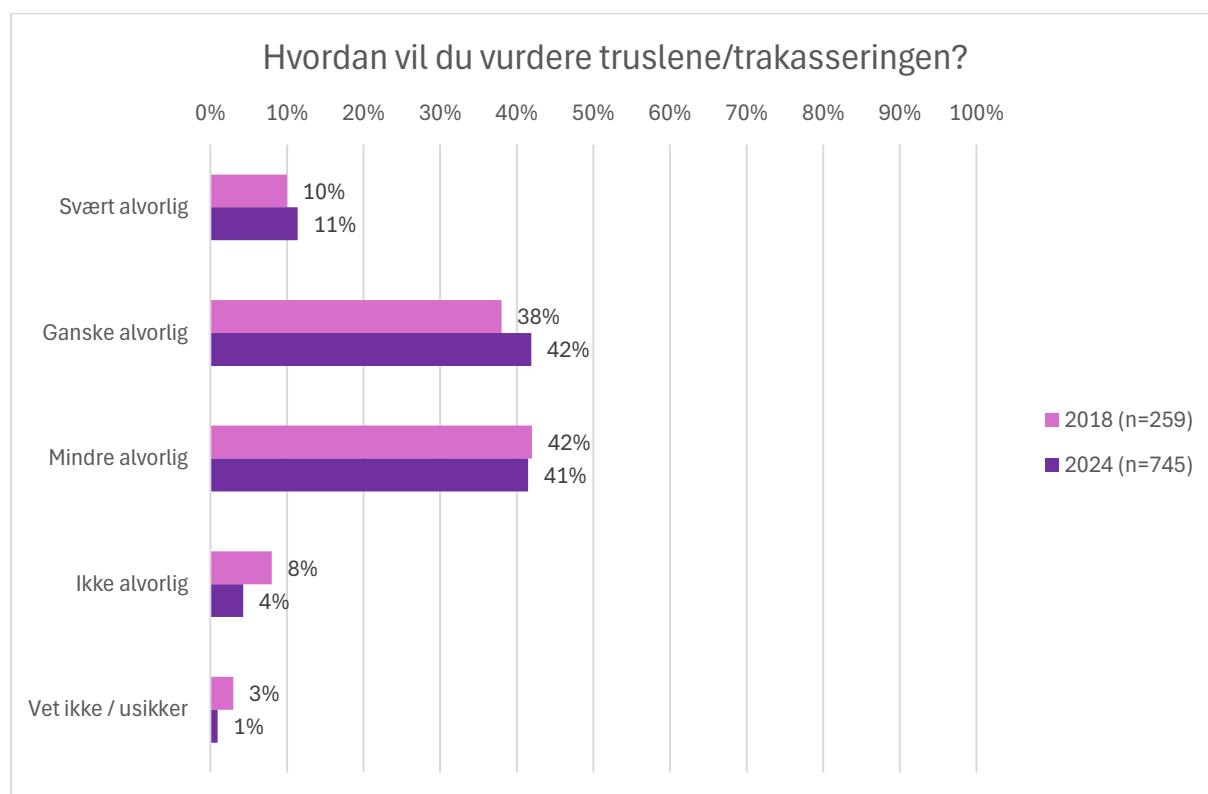
Som i 2018 har truslene/trakasseringene man har blitt utsatt for i all hovedsak blitt fremsatt av enkeltelever. Denne trenden er også økende. Mens 85 % svarte dette i 2018 er det nå hele 95 % som oppgir at dette ble utført av enkeltelever. Vi ser imidlertid også en klar tendens til at truslene oftere nå blir fremsatt av grupper av elever. Mens 8 % svarte at grupper av elever sto bak truslene/trakasseringene i 2018, er det nå 19 % som oppgir dette. Det er særlig lærerne på klassetrinnene 5-7 (23 %) og 8-10 (26 %) som oppgir at truslene blir fremsatt av grupper av elever. At både trusler/trakasseringer fremsatt av enkeltelever og grupper av elever øker i 2024 har sannsynligvis med økningen i antall ganger man har blitt utsatt for dette nå sammenlignet med 2018. Omtrent like mange som i 2018 oppgir at de har opplevd trusler og trakassering fra foreldre (14 %). Her er det ingen signifikante forskjeller avhengig av hvilket klassetrinn man underviser på.

Det kan her være interessant å se på denne svarfordelingen med basis i alle lærerne i undersøkelsen. Dette viser da at 68 % av alle lærerne i undersøkelsen har opplevd trusler/trakassering fra enkeltelever, 13 % fra grupper av elever, og 10 % fra foreldre/foresatte. I 2018 var tilsvarende andeler 28 % fra enkeltelever, 3 % fra grupper av elever og 4 % fra foreldre/foresatte.

Til slutt i denne delen ba vi de som har vært utsatt for trusler/trakassering om å vurdere hvor alvorlig de oppfattet truslene å være.

HVIS JA I SPM 5

7. Hvordan vil du vurdere truslene/trakasseringen?

Når vi ber lærerne vurdere alvorlighetsgraden av truslene/trakasseringen de har vært utsatt for, er det mindre forskjeller sammenlignet med 2018. Drøyt halvparten (53 %) av de som har opplevd trusler/trakassering siste år, vurderer disse som svært eller ganske alvorlige. I 2018 var denne andelen 48 %. Økningen fra den gang er imidlertid ikke statistisk signifikant, og kan derfor ikke tolkes som en reell økning. 45 % vurderer truslene/trakasseringene som mindre eller ikke alvorlig. Det er heller ingen signifikant forskjell mellom lærerne på de ulike klassetrinnene knyttet til hvor alvorlig de vurderer truslene/trakasseringene.

Fysisk skade/vold

På samme måte som for trusler/trakassering, spurte vi lærerne om de har opplevd å bli utsatt for fysisk skade eller vold siste år. Også her fulgte vi opp med spørsmål om hvem som stod bak, og hvor alvorlig man oppfattet hendelsen.

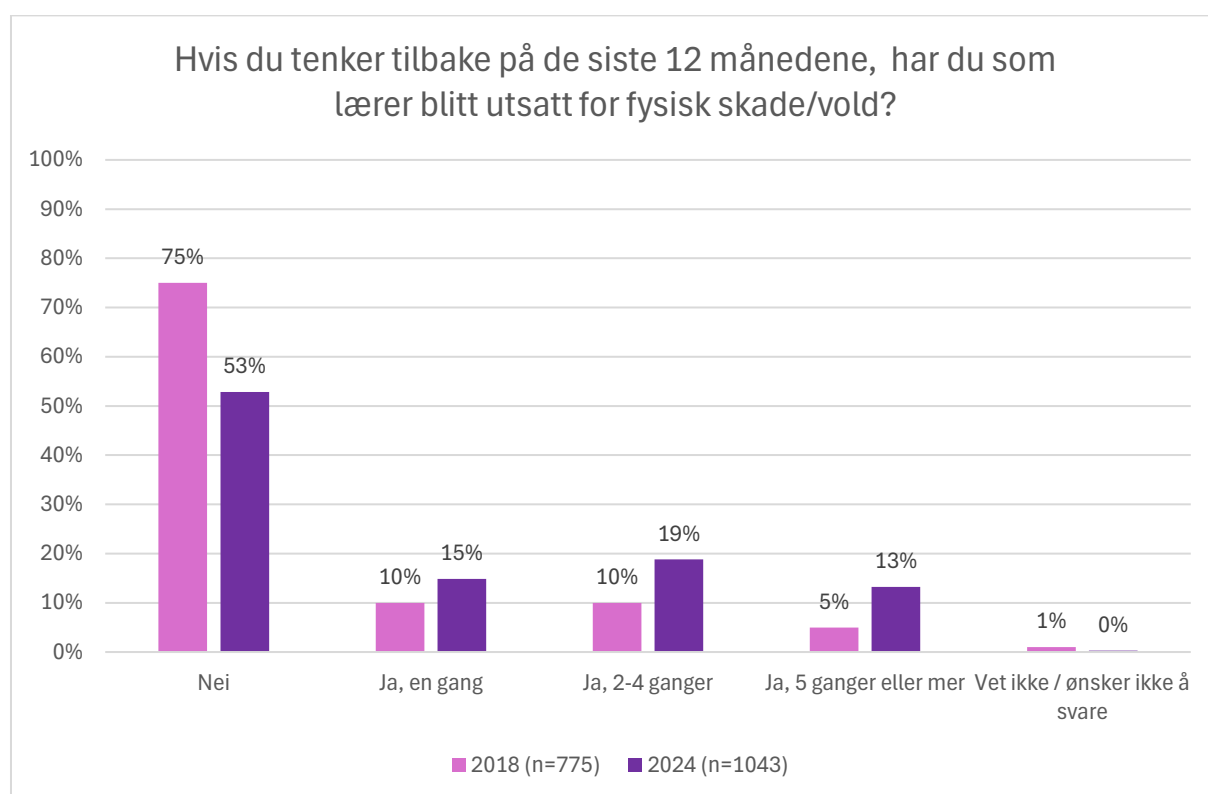
Følgende forklarende introtekst ble benyttet:

De følgende spørsmålene dreier seg om du som lærer har blitt utsatt for fysisk skade/vold.

Eventuell fysisk skade/vold du måtte ha opplevd som privatperson skal ikke tas med.

Med fysisk skade/vold mener vi slag, spark, dytting, lugging eller andre fysiske angrep på din person.

8. Hvis du tenker tilbake på de siste 12 månedene. Har du som lærer blitt utsatt for fysisk skade/vold?

Også når det gjelder omfanget av fysisk skade og vold mot lærerne ser vi en klar negativ utvikling sammenlignet med undersøkelsen i 2018. Mens 24% av lærerne i 2018 oppga at de hadde opplevd å bli utsatt for fysisk skade eller vold en eller flere ganger i løpet av det siste året, har denne andelen økt til 47 % i 2024. Også her ser vi at økningen er størst i andelen som svarer at de har opplevd dette flere enn en gang.

Som i 2018 finner vi at dette skjer klart oftest med lærere i barneskolen, og det er særlig blant de som underviser på klassetrinnene 1-4 at dette er vanlig. Blant disse svarer 65 % at de har opplevd skade/vold siste år, mens denne andelen synker til 53 % blant lærerne på klassetrinnene 5-7, og til 23 % blant de som underviser i 8-10. klasse.

Som i 2018 er det flere kvinner (49 %) enn menn (38 %) som oppgir at de har opplevd fysisk skade/vold. Også her finner vi en viss tendens til at hyppigheten av fysisk skade/vold er høyst blant yngre lærere sammenlignet med eldre. Mens 58 % av lærerne under 35 år har

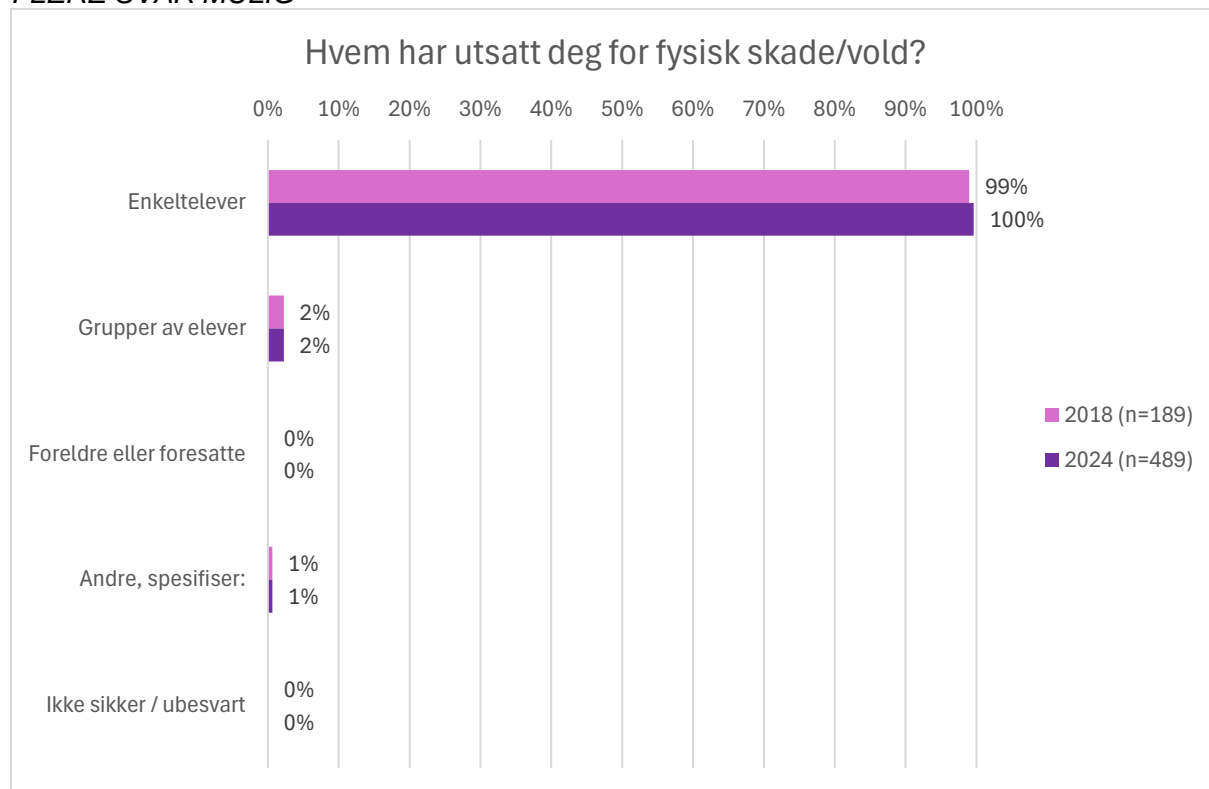
opplevd dette siste år, er samme andeler 50 % blant de mellom 35-49 år, og 38 % blant de som er 50 år og eldre.

Vi fulgte opp de som oppga at de har blitt utsatt for fysisk skade/vold siste år, med noen spørsmål om hvem som har stått bak dette, og hvor alvorlig man oppfattet situasjonen(e). Det var 489 lærere som fikk disse oppfølgingsspørsmålene i 2024 og 189 i 2018.

HVIS JA I SPM 8

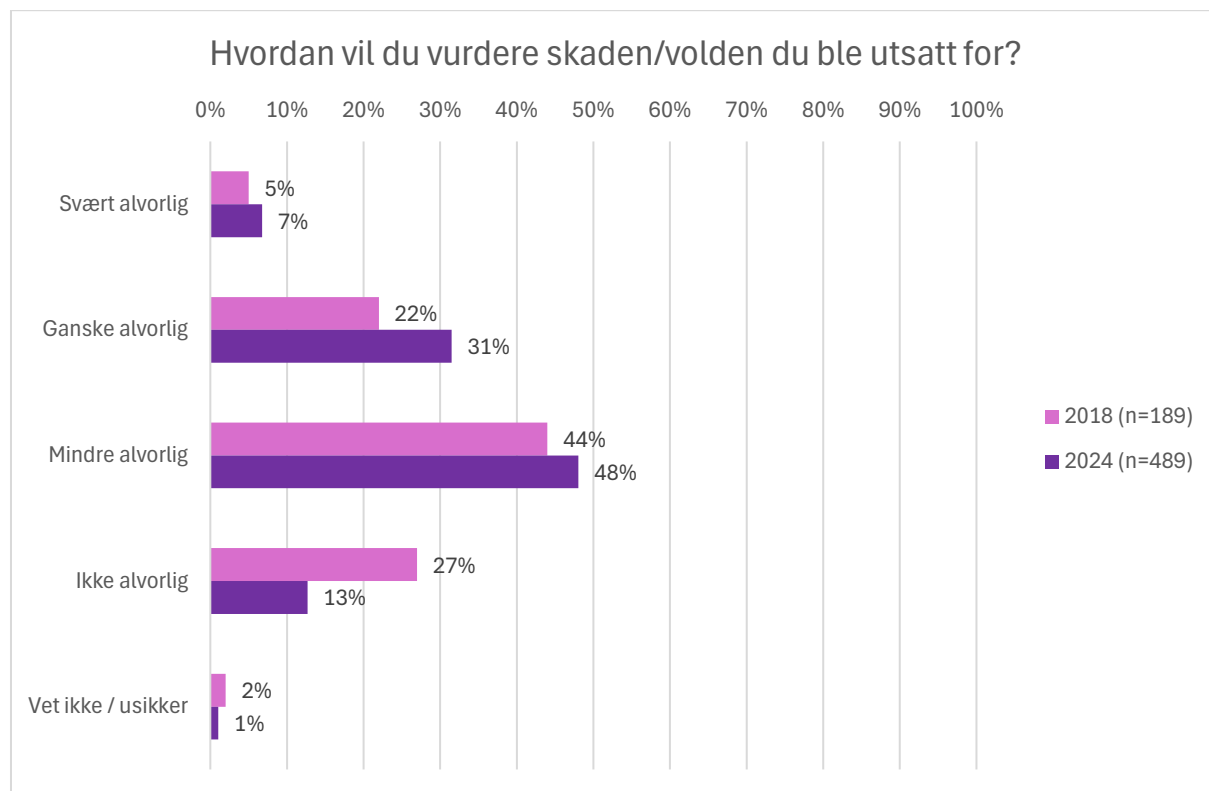
9. Hvem har utsatt deg for fysisk skade/vold?

FLERE SVAR MULIG

Som i 2018 er det så å si som oppgir at det er enkeltelever som har utsatt dem for fysisk skade/vold. 2 % svarer at dette har skjedd fra grupper av elever.

10. Hvordan vil du vurdere skaden/volden du ble utsatt for?

Det er ikke like mange som oppfatter volden man har blitt utsatt for som like alvorlig som det vi så for de som har blitt utsatt for trusler og trakassering, men vi ser likevel en viss utvikling fra 2018 til at andelen som svarer at den er alvorlig (svært eller ganske) øker. Mens 27 % vurderte skaden/volden de ble utsatt for til å være svært eller ganske alvorlig, er det nå 38 % som svarer det samme. Denne økningen er statistisk signifikant. Det samme gjelder de synkende andelenene som svarer at volden var mindre eller ikke alvorlig, som går fra 71 % til 61 %.

Ser vi dette i forhold til hvilket klassetrinn man underviser på, finner vi at andelen som oppfatter volden som alvorlig (svært eller ganske) er høyest blant de som underviser på klassetrinnene 1-4 med 44 %. Blant lærerne på klassetrinnene 5-7 er denne andelen 32 %, mens den er 27 % blant lærerne på klassetrinnene 8-10.

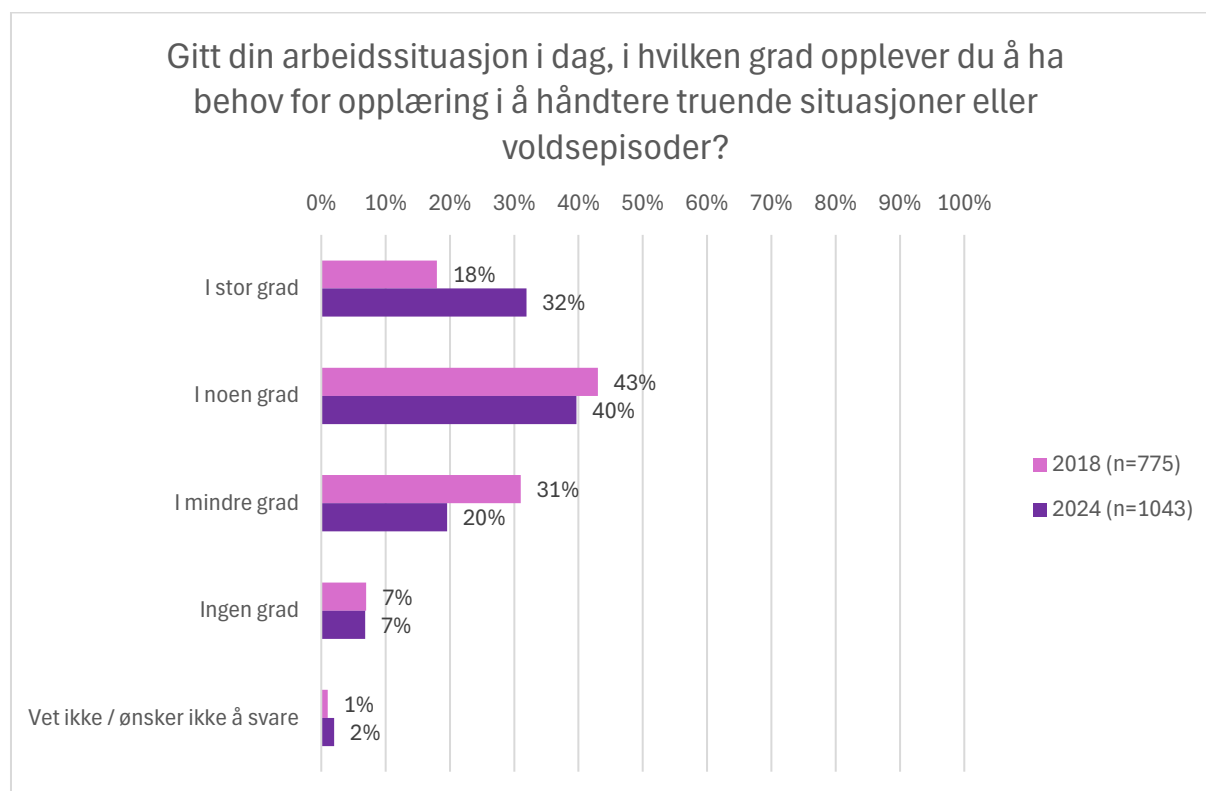
Sett i forhold til alle i undersøkelsen, kan vi si at 15 % av lærerne i undersøkelsen har opplevd fysisk skade/vold som de vurderer som svært eller ganske alvorlig. I 2018 var det denne andelen 5 %.

Håndtering av truende situasjoner/voldsepisoder

I den neste delen av undersøkelsen ønsket vi å se nærmere på hvordan truende situasjoner og voldsepisoder blir håndtert på skolene.

Først ønsket vi å kartlegge i hvilken grad man har behov for opplæring i hvordan en skal håndtere truende situasjoner eller voldsepisoder.

11. Gitt din arbeidssituasjon i dag, i hvilken grad opplever du å ha behov for opplæring i å håndtere truende situasjoner eller voldsepisoder?

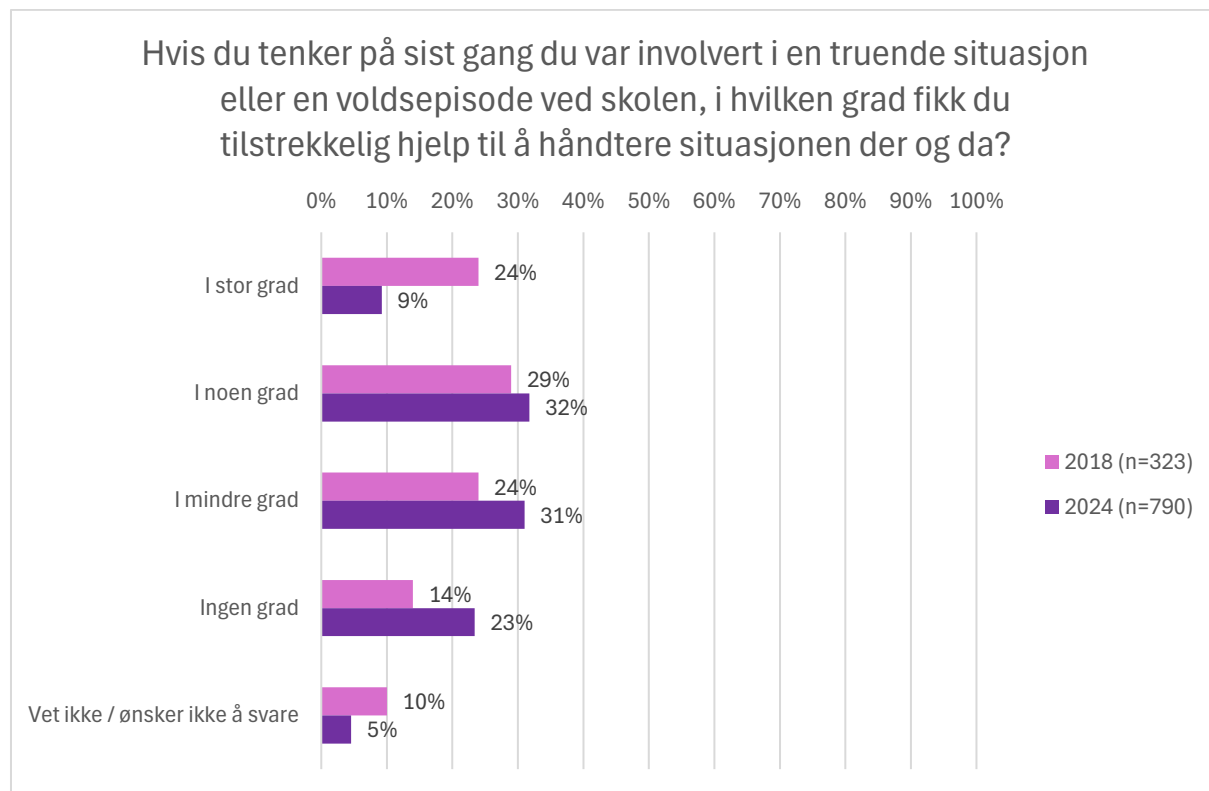

Med økningen i omfanget av både trusler og vold i skolen, er det ikke så overraskende at flere nå uttrykker behov for opplæring i hvordan man skal håndtere truende situasjoner og voldsepisoder. Det er som vi ser særlig andelen som svarer at de i stor grad har behov for dette som øker sammenlignet med 2018. Det er nå 32 % som i stor grad har behov for slik opplæring, mot 18 % i 2018. Til sammen svarer 72 % av lærerne at de i stor eller noen grad har behov for slik opplæring, mens det var 61 % som svarte det samme i 2018.

Andelene som har behov for opplæring på dette området er høye blant lærerne på alle klassetrinnene, men er høyest blant lærerne på trinnene 1-4 med 76 %. Behovet blant lærerne på de andre trinnene er henholdsvis 70 % og 67 %. Vi finner også at kvinnelige lærere i større grad enn mannlige oppgir å ha behov for opplæring i dette (75 mot 58 %).

Spørsmålene 12-14 gikk til de som enten har opplevd trusler og trakassering og/eller fysisk skade eller vold siste år. Til sammen 76 % av lærerne i undersøkelsen har opplevd dette. Dette utgjør 790 lærere. Vi var her interessert å vite mer om hvordan episodene de har opplevd er blitt håndtert både der og da, og i ettertid.

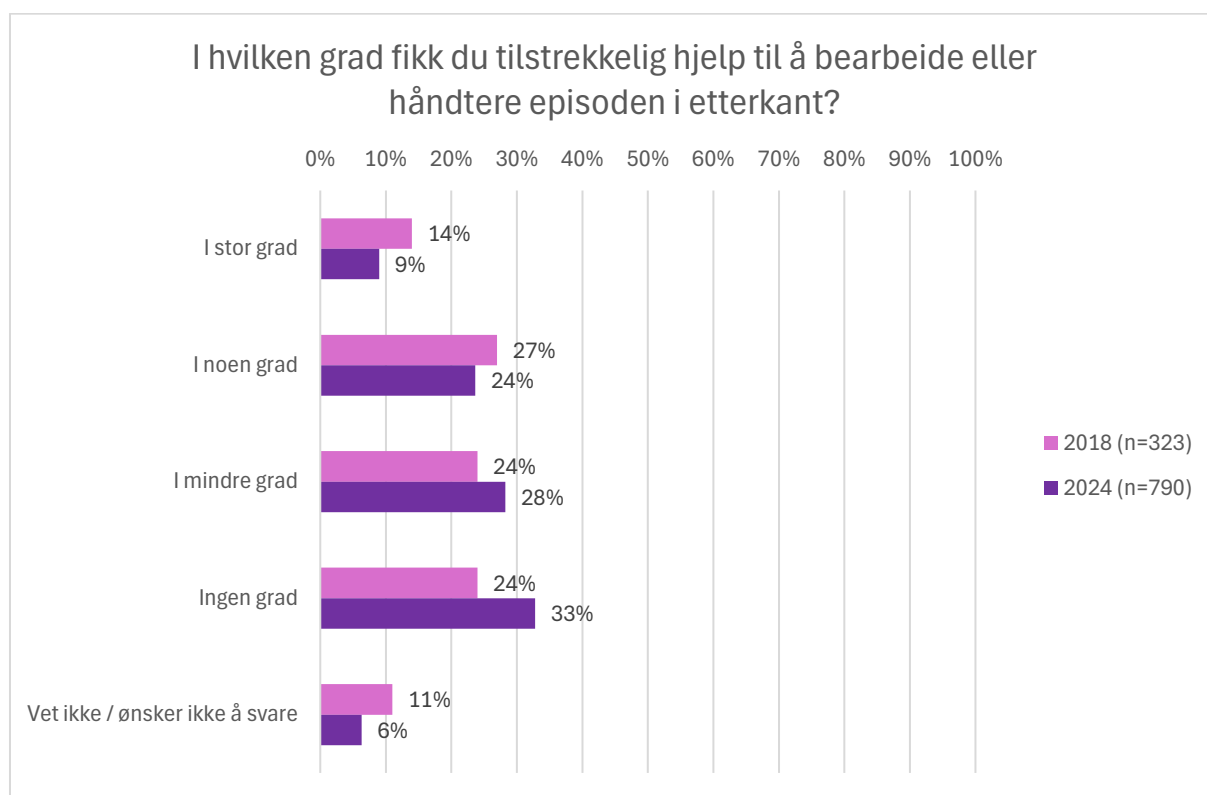
12. Hvis du tenker på sist gang du var involvert i en truende situasjon eller en voldsepisode ved skolen, i hvilken grad fikk du tilstrekkelig hjelp til å håndtere situasjonen der og da?

Gitt utviklingen av at omfanget både når det gjelder trusler/trakassering og fysisk skade/vold er sterkt økende, er det litt nedslående å se at de som opplever dette i synkende grad opplever å få tilstrekkelig hjelp til å håndtere situasjonen der og da. Dette kan riktignok skyldes at nettopp omfanget er større nå enn i 2018, og at en oftere må stå alene i slike situasjoner. Uavhengig av dette viser imidlertid tallene at andelen som i stor eller noen grad opplever å få tilstrekkelig hjelp går fra 53 % i 2018 til 41 % i 2024, og andelen som svarer at de i mindre grad har fått tilstrekkelig hjelp går fra 38 % i 2018 til 54 % i 2024. Det er lærerne i barneskolen som i størst grad opplever å ikke få tilstrekkelig med hjelp. Blant lærerne på trinn 1-4 svarer 59 % at de i mindre eller ingen grad fikk tilstrekkelig hjelp til å håndtere situasjonen, mens denne andelen er 56 % blant lærerne på trinn 5-7, og 45 % blant lærerne på trinn 8-10.

Vi fulgte opp med i hvilken grad man opplevde å få tilstrekkelig hjelp i etterkant av episodene.

13. I hvilken grad fikk du tilstrekkelig hjelp til å bearbeide eller håndtere episoden i etterkant?

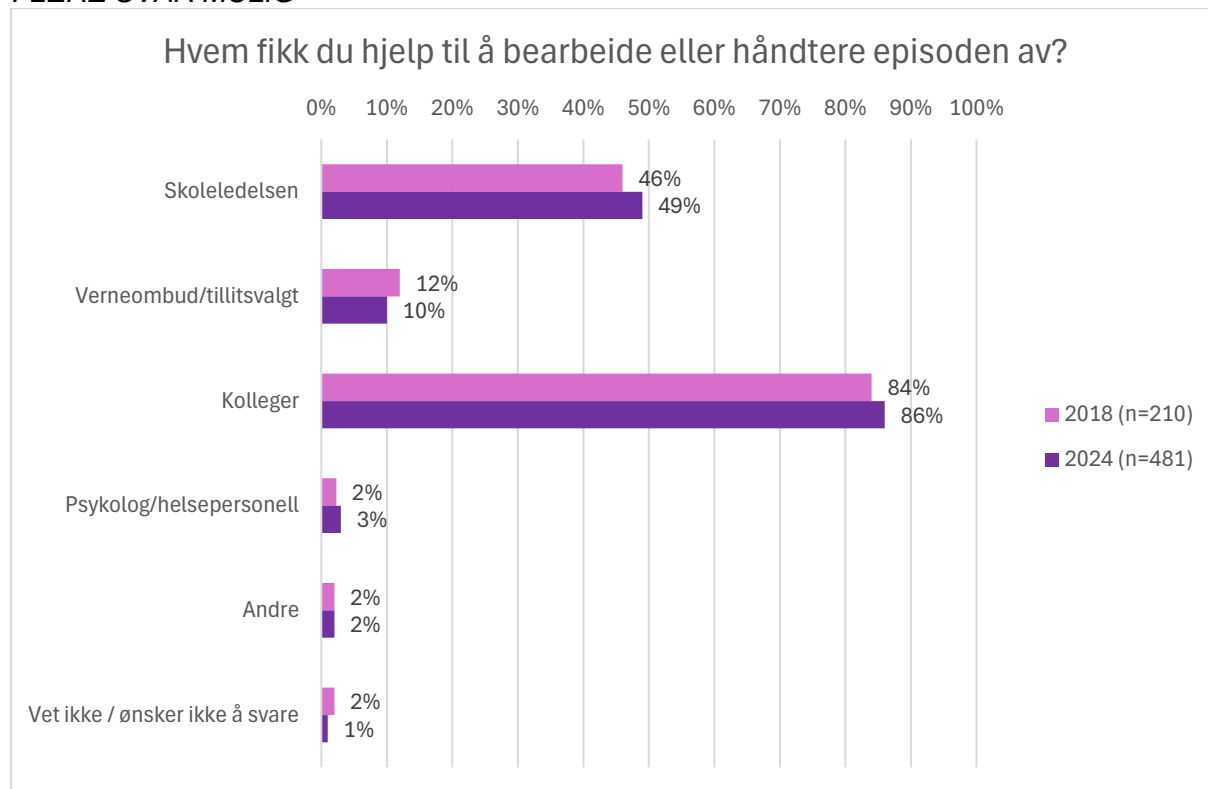

Også når det gjelder hjelp til å håndtere og bearbeide episodene i etterkant, ser vi en negativ utvikling sammenlignet med resultatene fra 2018. Andelen som oppgir at de i stor eller noen grad fikk slik hjelp går fra 41 % i 2018 til 33 % i 2024, mens andelene som svarer at de i mindre eller ingen grad opplevde å få tilstrekkelig hjelp til dette øker fra 48 % i 2018 til 61 % i 2024. I 2018 så vi en tendens til at lærerne på barneskolen i litt større grad opplevde å få tilstrekkelig oppfølging i etterkant. Dette er imidlertid ikke tilfelle i 2024. Størst andel som mener de i mindre eller ingen grad har fått tilstrekkelig hjelp i etterkant finner vi nettopp blant lærerne på trinn 1-4 og trinn 5-7 med henholdsvis 64 og 62 %, mens tilsvarende andel blant lærerne på trinn 8-10 er 55 %.

Vi ønsket videre å vite hvem som ga dem hjelp til å bearbeide eller håndtere episoden. Dette gikk til alle som hadde fått noe hjelp i etterkant, om det så bare var i mindre grad. Til sammen 481 svarte på dette spørsmålet i 2024 og 210 i 2018.

14. Hvem fikk du hjelp til å bearbeide eller håndtere episoden av?

FLERE SVAR MULIG

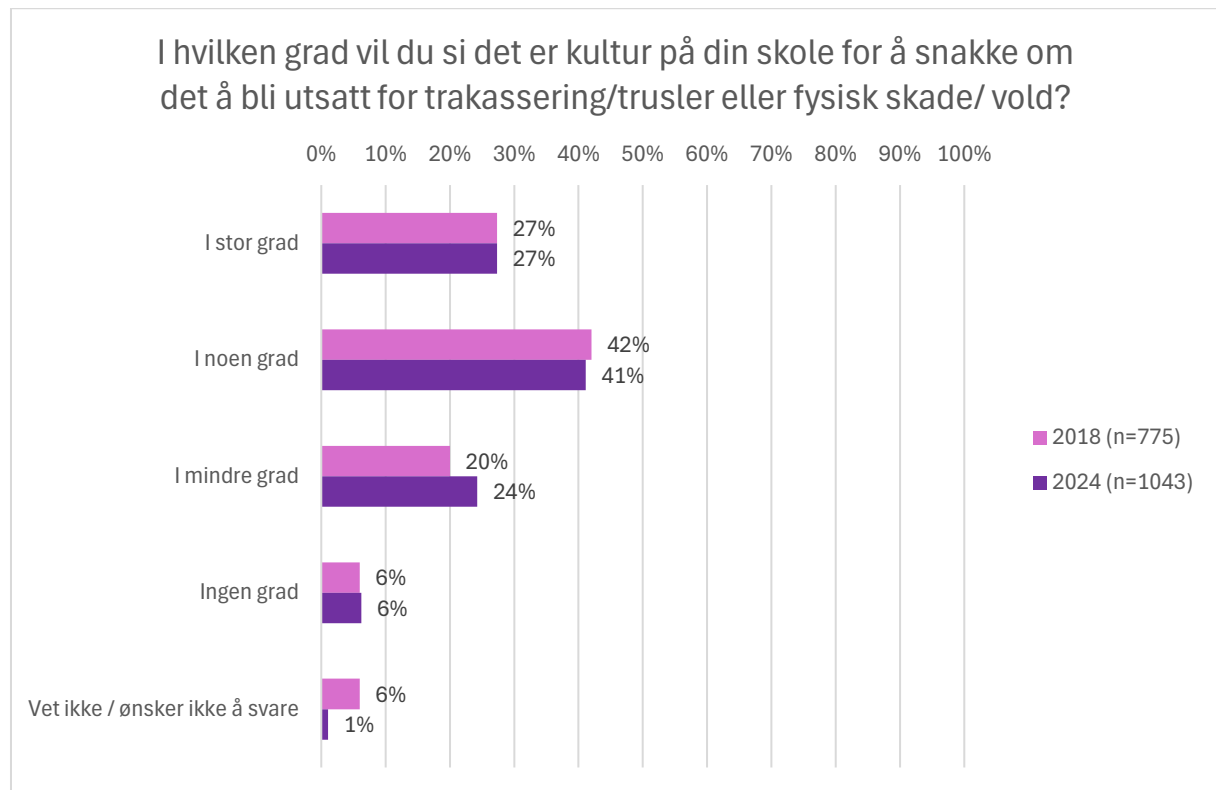

Det er som vi ser bare marginale endringer fra 2018 til 2024 når det gjelder hvem som håndterer eller gir hjelp og støtte til bearbeiding av slike episoder. Det er fortsatt først og fremst kolleger som i størst grad bidrar til slik hjelp. 86 % svarer at det var kollegene som ga dem hjelp til å bearbeide den siste episoden, mens 49 % svarer at skoleledelse bidro til dette. Bare 10 % oppgir at verneombud/tillitsvalgt har gitt hjelp. Endringene fra 2018 er så små at de ikke er statistisk signifikante.

Kultur for å snakke om trusler/trakassering/vold på skolen

Videre stilte vi spørsmål om i hvilken grad man har en kultur for å snakke om det å bli utsatt for trakassering/trusler eller fysisk skade/vold på skolen.

15. I hvilken grad vil du si det er kultur på din skole for å snakke om det å bli utsatt for trakassering/trusler eller fysisk skade/ vold?

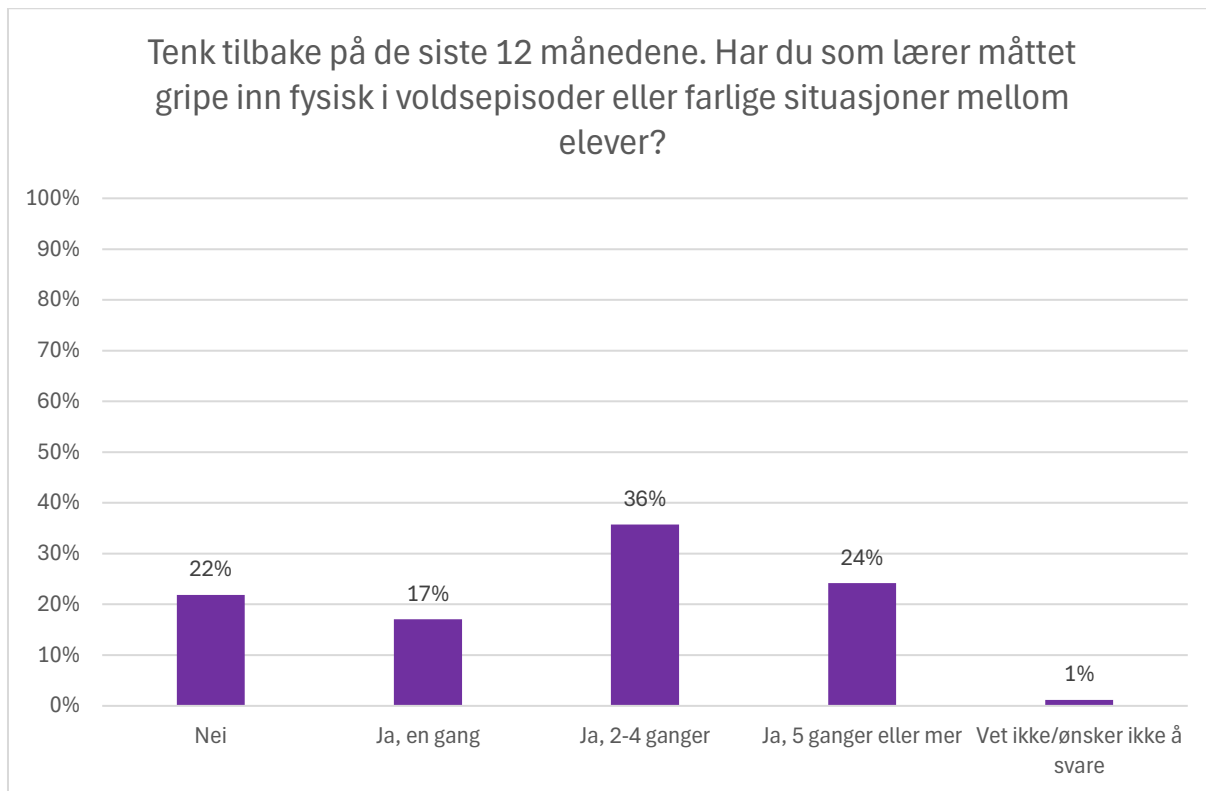
Heller ikke på dette spørsmålet måler vi utviklingstrekk som er statistisk signifikante. Fortsatt svarer om lag 2/3 at de i stor eller noen grad har en kultur på skolen for å snakke om disse tingene. 30 % mener imidlertid at det i mindre eller ingen grad er en slik kultur på skolen.

Mens det i 2018 ikke var noen forskjell på barneskole- og ungdomsskolenivå, er det nå en viss tendens til at andelen som oppgir at de har kultur for å snakke om disse problemene er litt høyere blant lærerne på ungdomstrinnet (8-10 klassetrinn). Mens det er 67 % og 66 % som oppgir at det er en kultur for å snakke om disse tingene på trinnene 1-4 og 5-7, er det 73% som svarer det samme på trinnene 8-10.

Voldsepisoder mellom elever

I motsetning til undersøkelsen i 2018, stilte vi i årets undersøkelse også et par spørsmål knyttet til voldsepisoder og farlige situasjoner mellom elever. Her har vi derfor ikke sammenlignbare data fra tidligere.

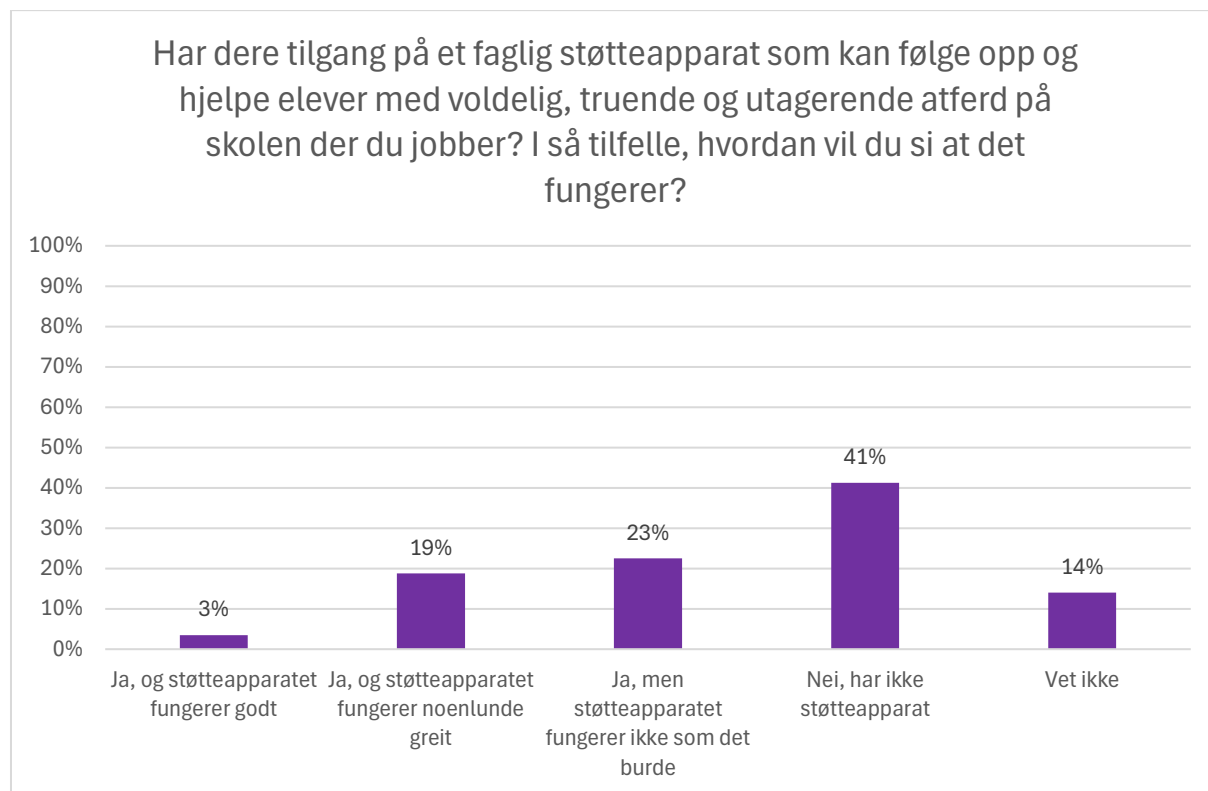
16. Tenk tilbake på de siste 12 månedene. Har du som lærer måttet gripe inn fysisk i voldsepisoder eller farlige situasjoner mellom elever?

77 % av lærerne i undersøkelsen oppgir at de har måttet gripe inn fysisk i episoder mellom elever de siste 12 månedene. For 60 % har dette hendt flere enn en gang. Det er blant lærerne på barnetrinnene at dette i størst grad skjer. Blant lærerne på trinnene 1-4 svare 84% at de har måttet gripe inn, mens 82 % av lærerne på trinn 5-7 svarer det samme. Blant lærerne på trinn 8-10 svarer 64 % at de har måttet gripe inn. Hyppigheten av antall ganger man har måttet gripe inn avtar også jo høyere opp klassetrinnene man kommer.

Videre spurte vi om man har et faglig støtteapparat for oppfølging av voldelige og utagerende elever på skolen der en jobber.

17. Har dere tilgang på et faglig støtteapparat som kan følge opp og hjelpe elever med voldelig, truende og utagerende atferd på skolen der du jobber? I tilfelle hvordan vil du si at det fungerer?

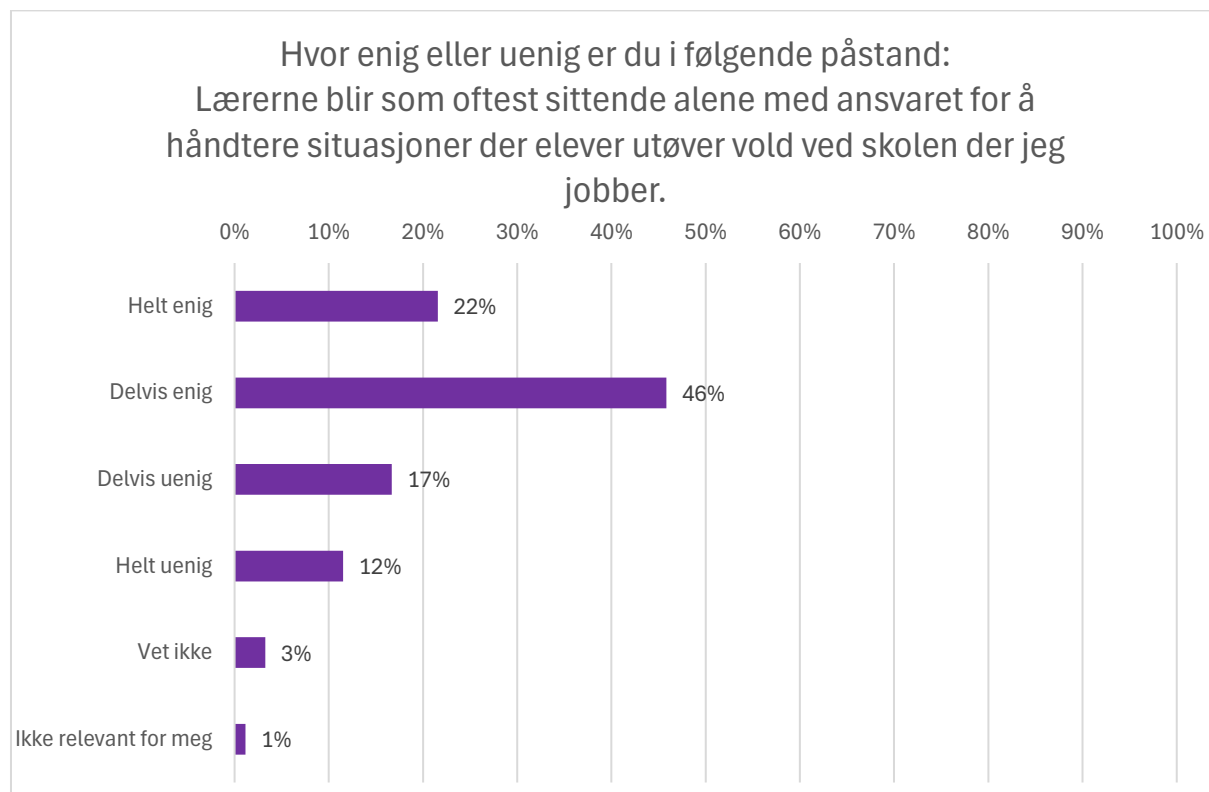
Dette viser at til sammen 45 % har et slikt faglig støtteapparat tilgjengelig. Det er imidlertid få av de som svarer at de har et slikt apparat, som mener det fungerer godt. Bare 3 % mener at de har et slikt apparat og at det fungerer godt. 19 % mener de har dette og at det fungerer noenlunde, mens 23 % mener det ikke fungerer som det burde. Omtrent halvparten av de som oppgir at de har et slikt faglig støtteapparat mener altså at det ikke fungerer som det burde. 41 % vet at de ikke har et slikt apparat, mens 14 % er usikker eller vet ikke om skolen har tilgang til et slikt støtteapparat.

Et slikt støtteapparat ser ut til å være mer utbredt på ungdomstrinnet (8-10. trinn), enn på barnetrinnene. Blant lærerne som underviser på trinn 1-4, svarer 41 % at de har et slikt apparat tilgjengelig. Blant de som underviser på trinn 5-7 er denne andelen 46 %, og blant lærerne på trinn 8-10 er den 52 %.

Avslutningsvis ba vi lærerne vurdere hvor enige eller uenige de var i en påstand.

18. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand:

Lærerne blir som oftest sittende alene med ansvaret for å håndtere situasjoner der elever utøver vold ved skolen der jeg jobber.

De fleste lærerne i denne undersøkelsen er helt eller delvis enige i påstandene om at lærerne som oftest blir sittende igjen med ansvaret for å håndtere situasjoner der elever utøver vold ved skolen. Til sammen 68 % er helt eller delvis enige i denne påstanden, mens 29 % er helt eller delvis uenige. Det er særlig lærerne på trinn 1-4 som er mest enige i dette. Til sammen 75 % av disse er helt eller delvis enige i påstanden, mens 70 % av lærerne på trinn 5-7 er enige og 55 % av lærerne på trinn 8-10 er enige i dette.